

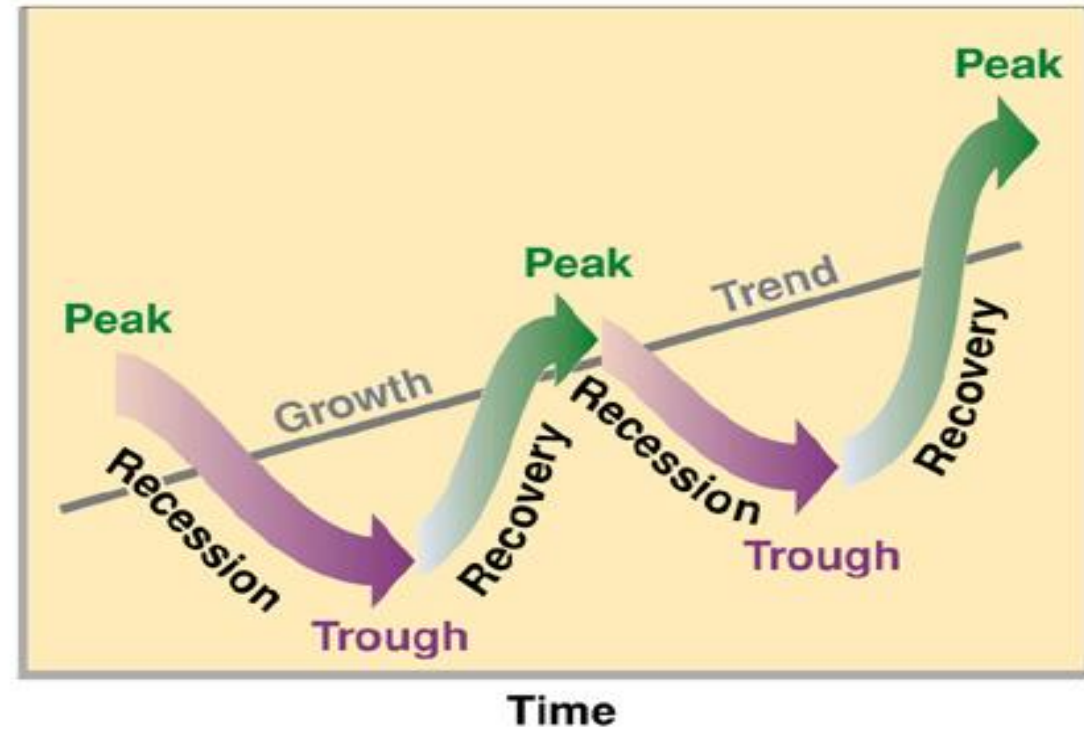
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

The Economic Cycle

Level of real output

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα πρέπει να είναι σε θέση:

- Να κατανοούν την έννοια της πλήρους απασχόλησης
- Να διακρίνουν τις ομάδες στις οποίες υποδιαιρείται ο πληθυσμός μιας χώρας ανάλογα με την απασχόληση
- Να αντιλαμβάνονται τις έννοιες απασχολούμενοι, άνεργοι, εργατικό δυναμικό και άεργοι
- Να ορίζουν την έννοια εγγεγραμμένοι άνεργοι
- Να επεξηγούν τον τρόπο διεξαγωγής της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού
- Να υπολογίζουν το ποσοστό ανεργίας, το ποσοστό απασχόλησης και το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μια από τις σοβαρές επιδιώξεις ενός σύγχρονου κράτους, είναι η **πλήρης απασχόληση**. Όταν η οικονομία δεν κατορθώνει να την εξασφαλίσει σε ικανοποιητικό βαθμό στους πολίτες της, τότε δημιουργείται το πρόβλημα της **ανεργίας**.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

Ο πληθυσμός μιας χώρας διακρίνεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

1) Πληθυσμός σε ηλικία απασχόλησης (15-65 ετών)

- Οικονομικά ενεργός πληθυσμός
- Μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός (ανενεργός πληθυσμός)

2) Υπόλοιπος πληθυσμός

○ **Οικονομικά ενεργός πληθυσμός** ή το **Εργατικό Δυναμικό** περιλαμβάνει όλα τα άτομα που εργάζονται ή είναι πρόθυμα και ικανά να εργαστούν και κάνουν ενέργειες για να εξασφαλίσουν εργασία

Οικονομικά ενεργός πληθυσμός (Εργατικό Δυναμικό)

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ

ΑΝΕΡΓΟΙ

Οικονομικά ενεργός πληθυσμός = Απασχολούμενοι + Άνεργοι

Απασχολούμενοι θεωρούνται τα άτομα που έχουν οποιαδήποτε πλήρη ή μερική επαγγελματική απασχόληση, όπως μισθωτοί, εργοδότες, αυτοτελώς εργαζόμενοι, ανεξάρτητα αν απουσιάζουν προσωρινά από την εργασία τους λόγω ασθένειας, άδειας ή απεργίας.

Άνεργοι θεωρούνται τα άτομα που βρίσκονται σε ηλικία απασχόλησης, είναι ικανά και διαθέσιμα να εργαστούν αλλά δεν βρίσκουν εργασία.

Ο **μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός** περιλαμβάνει τα άτομα που δε μπορούν ή δεν επιθυμούν να συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό, όπως άτομα με βαριές αναπηρίες, νοικοκυρές, σπουδαστές, εισοδηματίες και **άεργους**.

Άεργοι είναι τα άτομα τα οποία ενώ είναι σε ηλικία απασχόλησης δεν επιθυμούν να συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό.

Μέτρηση της ανεργίας

Εγγεγραμμένοι άνεργοι είναι τα άτομα άνω των 15 χρόνων που αποτείνονται στα Επαρχιακά Γραφεία Εργασίας του Τμήματος Εργασίας για εξεύρεση εργασίας

Άνεργοι που εντοπίζονται μέσω της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ).

Η **Κυπριακή Στατιστική Υπηρεσία** υπολογίζει τρεις δείκτες που αποτυπώνουν την κατάσταση στην αγορά εργασίας:

α) Ποσοστό ανεργίας

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{\text{Αριθμός ανεργων}}{\text{Εργατικό δυναμικό}} \times 100$$

Παράδειγμα:

Σε μια οικονομία οι απασχολούμενοι είναι 100, οι άνεργοι είναι 25, οι άεργοι είναι 5 και ο πληθυσμός σε ηλικία απασχόλησης είναι 150.

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{\text{Αριθμός ανέργων}}{\text{Εργατικό δυναμικό*}} \times 100$$

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{25}{125} \times 100 = 20\%$$

$$\text{*Εργατικό δυναμικό} = \text{Απασχολούμενοι} + \text{Άνεργοι} = 100 + 25 = 125$$

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

β) Ποσοστό απασχόλησης

$$\text{Ποσοστό απασχόλησης} = \frac{\text{Αριθμός απασχολούμενων}}{\text{Πληθυσμός σε ηλικία απασχόλησης}} \times 100$$

Παράδειγμα:

Σε μια οικονομία οι απασχολούμενοι είναι 100, οι άνεργοι είναι 25, οι άεργοι είναι 5 και ο πληθυσμός σε ηλικία απασχόλησης είναι 150.

$$\text{Ποσοστό απασχόλησης} = \frac{100}{150} \times 100 = 66,67\%$$

γ) Ποσοστό συμμετοχής στο Εργατικό Δυναμικό

$$\text{Ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό} = \frac{\text{Εργατικό δυναμικό}}{\text{Πληθυσμός σε ηλικία απασχόλησης}} \times 100$$

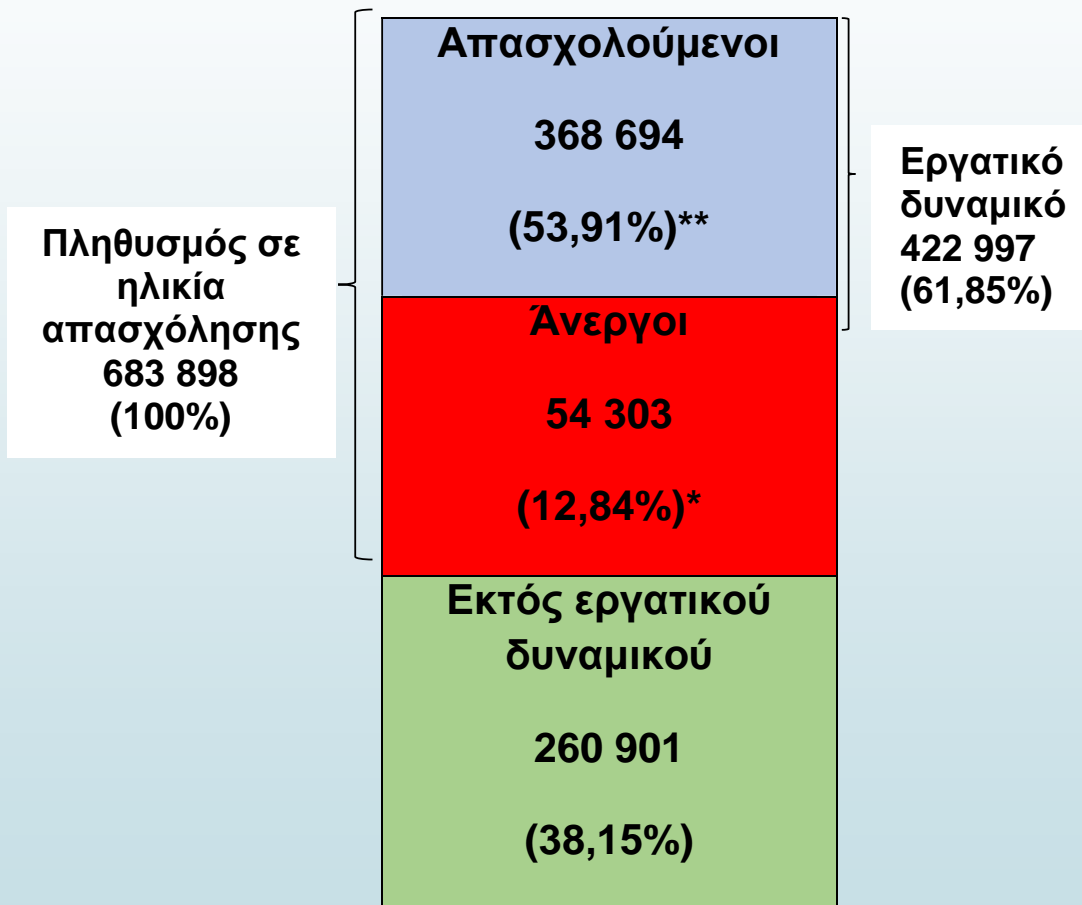
Παράδειγμα:

Σε μια οικονομία οι απασχολούμενοι είναι 100, οι άνεργοι είναι 25, οι άεργοι είναι 5 και ο πληθυσμός σε ηλικία απασχόλησης είναι 150.

$$\text{Ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό} = \frac{125}{150} \times 100 = 83,33\%$$

Η κατανομή του πληθυσμού στην Κύπρο το 2016

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟ

Άσκ. 1 – 19, σελ. 206 -209

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 1

Άσκ. 1 - 4

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 2

Άσκ. 1

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα πρέπει να είναι σε θέση:

- Να αναφέρουν και να εξηγούν τις μορφές ανεργίας
- Να ορίζουν την έννοια του φυσικού ποσοστού ανεργίας και να αντιλαμβάνονται ότι το φυσικό ποσοστό ανεργίας αντιστοιχεί με πλήρη απασχόληση
- Να γνωρίζουν και να εξηγούν τις συνέπειες της ανεργίας
- Να ονομάζουν και να εξηγούν τα διάφορα μέτρα αντιμετώπισης της ανεργίας

Μορφές ανεργίας

α) Κυκλική Ανεργία ή Ανεργία από Ανεπαρκή Ζήτηση
(Cyclical unemployment or Demand - deficient unemployment).

Η ζήτηση μειώνεται σε βαθμό που δεν απορροφά το παραχθέν προϊόν, με αποτέλεσμα να μειώνεται η παραγωγή, να γίνονται απολύσεις και να αυξάνεται η ανεργία. Θεωρείται η **σοβαρότερη** μορφή ανεργίας. Εμφανίζεται συνήθως σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

β) Ανεργία Τριβής (Frictional unemployment)

- Βραχυπρόθεσμη ανεργία που οφείλεται σε μετακίνηση των εργαζομένων από μια εργασία σε άλλη, λόγω απόλυσης τους, γιατί ψάχνουν καλύτερη εργασία, λόγω ίδρυσης νέων επιχειρήσεων ή κλείσιμο κάποιων άλλων

γ) Διαρθρωτική Ανεργία (Structural unemployment)

Οφείλεται στην εφαρμογή σύγχρονης τεχνολογίας η οποία αντικαθιστά μέρος των εργαζομένων. Αφορά κυρίως άτομα μεγαλύτερης ηλικίας

δ) Εποχική Ανεργία (Seasonal unemployment)

- Οφείλεται στις μεταβολές της παραγωγικής δραστηριότητας σε ορισμένους κλάδους της οικονομίας, όπως της γεωργίας και του τουρισμού σε συγκεκριμένες εποχές του χρόνου.
- Είναι προσωρινή και μικρής σχετικά διάρκειας

Φυσικό ποσοστό ανεργίας

- Προκύπτει από φαινόμενα τριβής και διαρθρωτικών αλλαγών
- Δεν εξαφανίζεται ακόμη και μακροχρόνια

Συνέπειες της ανεργίας

α) Απώλεια εισοδημάτων και παραγωγής

Άμεση συνέπεια της απώλειας εργασίας είναι:

- η μείωση της παραγωγής (με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να απολύουν προσωπικό)
- Η μείωση στα εισοδήματα των εργαζομένων, η οποία θα προκαλέσει μείωση στην κατανάλωση, στις επενδύσεις και κατ'επέκταση σε μείωση της μελλοντικής παραγωγικής ικανότητας της οικονομίας και του βιοτικού επιπέδου.

β) Επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού

- Επιδόματα ανεργίας σε άτομα που τηρούν ορισμένα κριτήρια. Τα επιδόματα αυτά αυξάνουν τις δημόσιες δαπάνες και επομένως επιβαρύνουν τον Κρατικό Προϋπολογισμό.
- Μείωση στις εισφορές στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, γεγονός που μειώνει τα δημόσια έσοδα επιβαρύνοντας τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

Συνέπειες της ανεργίας

γ) Απώλεια ανθρώπινου κεφαλαίου

- Αποτελεί απώλεια παραγωγικών δυνάμεων, δηλαδή της εργασίας των ανέργων, που μπορούσαν να συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία
- Ένα σημαντικό ποσοστό των νέων επιλέγουν να μεταναστεύσουν με αποτέλεσμα, η χώρα να ζημιώνεται από την απώλεια ανθρώπινου κεφαλαίου υψηλής μόρφωσης και κατάρτισης.

δ) Αύξηση κοινωνικών προβλημάτων

Η μείωση του εισοδήματος και του βιοτικού, είναι δυνατό να οδηγήσει στην αύξηση ανεπιθύμητων κοινωνικών φαινομένων, όπως είναι:

- ο αλκοολισμός, τα διαζύγια,
- η βία, η εγκληματικότητα,
- η δημιουργία προβλημάτων αυτοσεβασμού και οικογενειακών τριβών
- η κατάθλιψη, η περιθωριοποίηση κ.λπ., και οδηγεί σε δυστυχία και απογοητεύσεις.

Μέτρα καταπολέμησης της ανεργίας

Το κράτος για να αντιμετωπίσει την ανεργία παίρνει δύο ειδών μέτρα:

α) Μέτρα αύξησης της συνολικής ζήτησης για αντιμετώπιση της κυκλικής ανεργίας

Δημοσιονομικά μέτρα: Το κράτος για να κατορθώσει να αυξήσει τη συνολική ζήτηση **αυξάνει τις δημόσιες δαπάνες** για δημόσια έργα και προώθηση μεγάλων επενδυτικών έργων ή **μειώνει τους φόρους**.

Νομισματικά μέτρα: Το κράτος μπορεί να αυξήσει τη συνολική ζήτηση και μέσω της **αύξησης της προσφοράς χρήματος**. Για να αυξηθεί η προσφορά χρήματος **μειώνονται τα επιτόκια**, με αποτέλεσμα να διευκολύνεται η λήψη δανείων, να αυξάνονται οι επενδύσεις και η συνολική ζήτηση. Με την αύξηση της συνολικής ζήτησης αυξάνεται η παραγωγή και κατ' επέκταση η ζήτηση εργασίας, και έτσι μειώνεται η ανεργία.

Μέτρα καταπολέμησης της ανεργίας

β) Μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης και επανεκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού για αντιμετώπιση κυρίως της διαρθρωτικής ανεργίας.

Τα μέτρα αυτά έχουν σκοπό την επιμόρφωση των ανέργων ώστε να αποκτήσουν ή να διευρύνουν τις ικανότητές τους, για να μπορέσουν να εργοδοτηθούν στις υπάρχουσες κενές θέσεις.


```
graph TD; A[Μέτρα καταπολέμησης της ανεργίας] --> B[Μέτρα αύξησης της συνολικής ζήτησης]; A --> C[Μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης]; B --> D[Δημοσιονομικά]; B --> E[Νομισματικά]; D --> F[Αύξηση κρατικών δαπανών]; D --> G[Μείωση φόρων]; E --> H[Μείωση επιτοκίου];
```

Μέτρα καταπολέμησης της ανεργίας

Μέτρα αύξησης της συνολικής ζήτησης

Μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης

Δημοσιονομικά

Νομισματικά

Αύξηση κρατικών δαπανών

Μείωση φόρων

Μείωση επιτοκίου

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟ

Ασκ. 20 – 27, σελ. 209 -210

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 1

Άσκ. 5 - 10

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα πρέπει να είναι σε θέση:

- Να εξηγούν την έννοια των οικονομικών διακυμάνσεων
- Να παρουσιάζουν διαγραμματικά και να ονομάζουν τις φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων
- Να εξηγούν την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας (μεγεθών) στις τέσσερις φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων
- Να αναφέρουν και να εξηγούν τις διάφορες ιδιότητες/χαρακτηριστικά των οικονομικών κύκλων
- Να αναφέρουν και να εξηγούν τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνει το κράτος για την εξομάλυνση των οικονομικών διακυμάνσεων και η αποτελεσματικότητα των μέτρων αυτών

Οικονομικοί κύκλοι ή Οικονομικές διακυμάνσεις

Όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη που αντιπροσωπεύουν την οικονομική δραστηριότητα, όπως το προϊόν, το εισόδημα, η απασχόληση, η ανεργία, το επίπεδο των τιμών κ.λπ., **μεταβάλλονται διαχρονικά.**

Οι μεταβολές αυτές δεν είναι τυχαίες, αλλά παρουσιάζουν συστηματική κυκλικότητα και ονομάζονται **οικονομικές διακυμάνσεις** (economic fluctuations) ή **οικονομικοί κύκλοι** (business cycles).

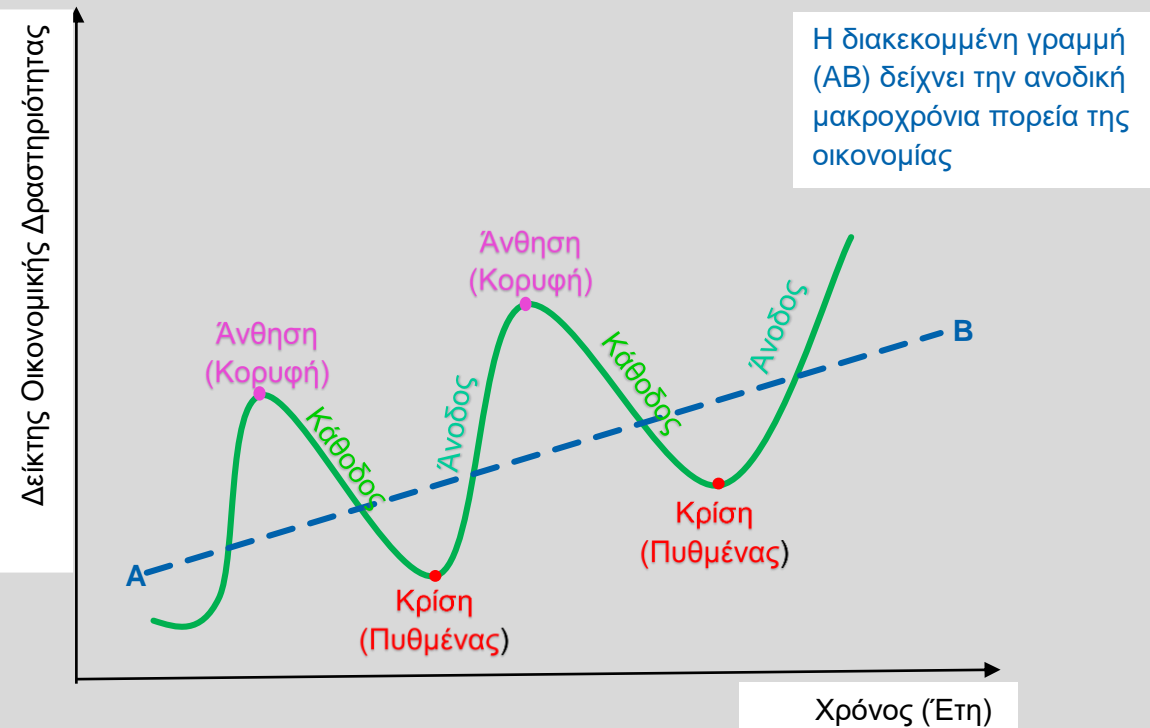
Οικονομικοί κύκλοι ή οικονομικές διακυμάνσεις είναι οι διαδοχικές αυξομειώσεις (άνοδοι και κάθοδοι) της οικονομικής δραστηριότητας μιας οικονομίας γύρω από τον μακροχρόνιο μέσο όρο.

ΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Οι φάσεις ενός οικονομικού κύκλου είναι:

- α) Άνθηση ή Ευημερία (Prosperity) – Κορυφή
- β) Κάθοδος ή Ύφεση (Recession)
- γ) Κάμψη ή Κρίση (Depression) – Πυθμένας
- δ) Άνοδος ή Ανάκαμψη (Recovery)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.5

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ Ή ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΑΣΕΩΝ

α) Φάση Ανθησης ή Ευημερίας (Prosperity)

Η οικονομία βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα παραγωγής

Οι επιχειρηματίες αρχίζουν να προβαίνουν σε αλόγιστες επενδύσεις

Η οικονομία πλησιάζει το επίπεδο πλήρους απασχόλησης

Η αύξηση της παραγωγής γίνεται δυσκολότερη

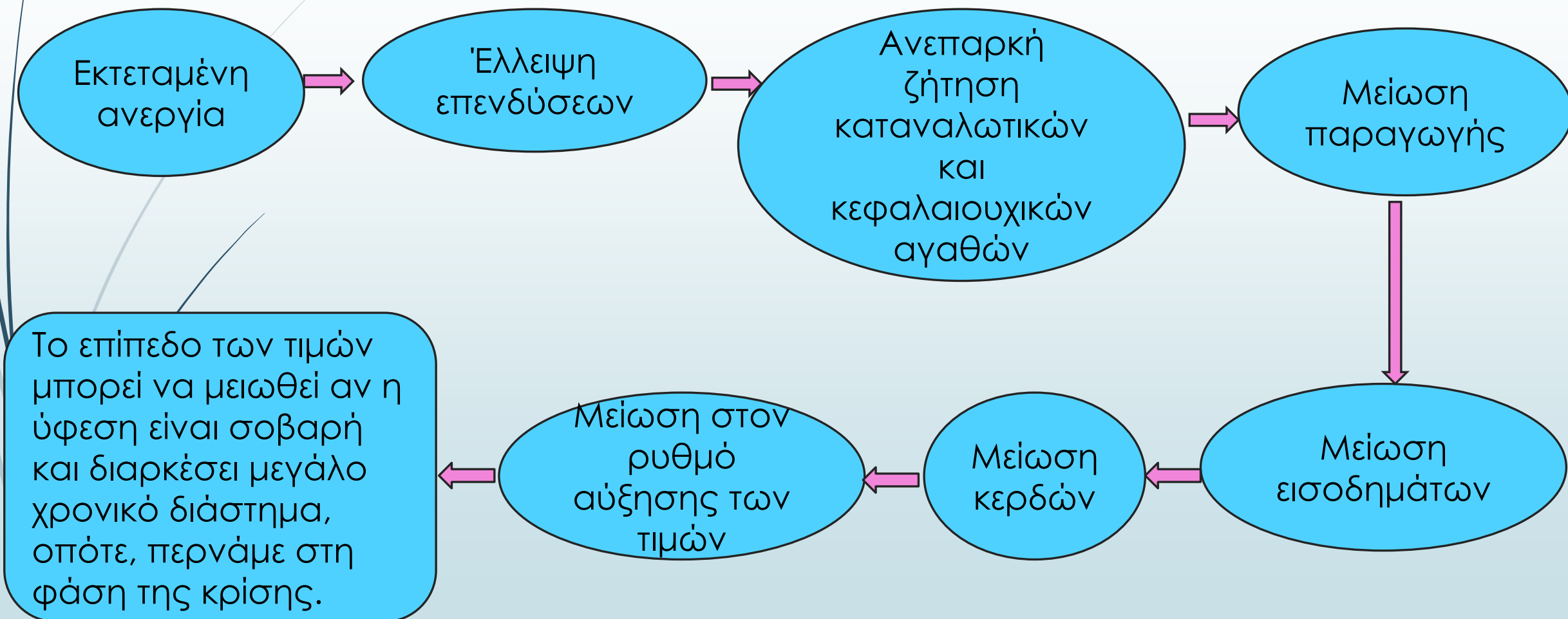
Η οικονομία βρίσκεται στην κορυφή του κύκλου, δηλαδή στο τελευταίο στάδιο της ανοδικής της πορείας.

Εμφανίζονται πληθωριστικές τάσεις που οδηγούν στη φάση της ύφεσης

Το κόστος αυξάνεται, η αύξηση των τιμών είναι αναπόφευκτη

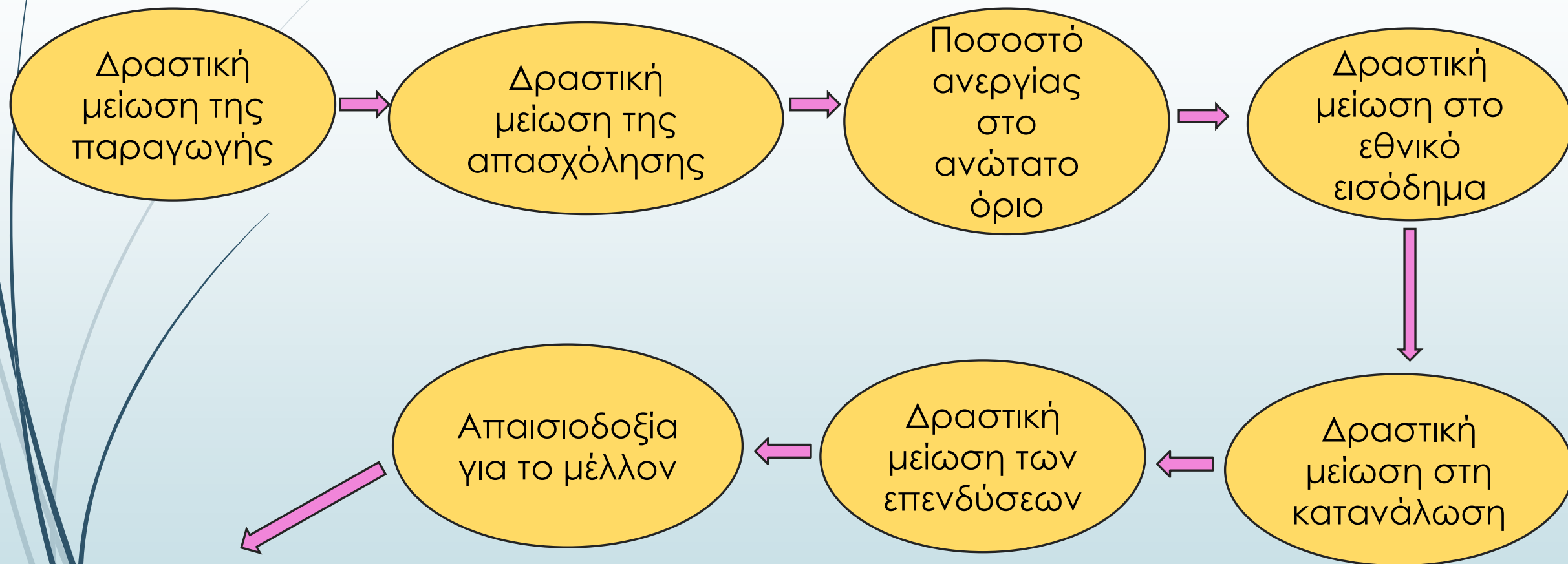
ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ Ή ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΑΣΕΩΝ

β) Φάση Καθόδου ή Ύφεσης (Recession)

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ Ή ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΑΣΕΩΝ

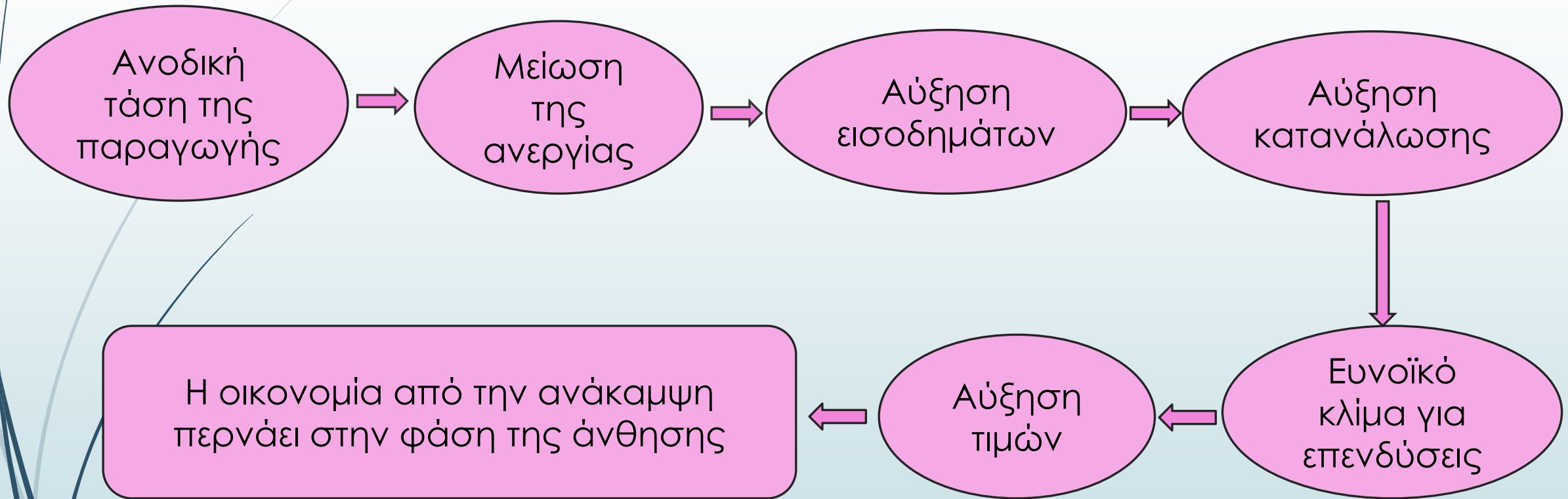
γ) Φάση Κρίσης ή Κάμψης (Depression)

Οικονομική κρίση = Παρατεταμένη ύφεση

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ Ή ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΑΣΕΩΝ

δ) Φάση Ανόδου ή Ανάκαμψης (Recovery)

Ιδιότητες ή χαρακτηριστικά των οικονομικών κύκλων

I. Επαναλαμβανόμενοι αλλά όχι Προβλέψιμοι

Ο οικονομικός κύκλος:

- δεν παρατηρείται σε τακτά ούτε προβλέψιμα χρονικά διαστήματα
- δεν διαρκεί ένα προκαθορισμένο χρονικό διάστημα
- είναι όμως **επαναλαμβανόμενος** δηλαδή, οι φάσεις άνοδος, άνθηση, κάθοδος και κάμψη, επαναλαμβάνονται συνεχώς στις βιομηχανικές χώρες.

II. Συγχρονισμένοι με παράλληλη κίνηση των μακροοικονομικών μεγεθών

Κατά τη διάρκεια των οικονομικών ανόδων και καθόδων:

- πολλά οικονομικά μεγέθη, όπως το ΑΕΠ, η απασχόληση, η κατανάλωση και η επένδυση, κινούνται **μαζί** προς την ίδια κατεύθυνση

Οι οικονομολόγοι χαρακτηρίζουν το φαινόμενο αυτό ως **συγχρονισμένη ή παράλληλη κίνηση**

Ιδιότητες ή χαρακτηριστικά των οικονομικών κύκλων

III. Συγχρονισμένοι με αντίθετη κίνηση της ανεργίας

Κατά τις περιόδους **ανόδου**, όταν όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη αυξάνονται, δηλαδή κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση, **η ανεργία** κινείται προς την αντίθετη κατεύθυνση, δηλαδή **μειώνεται**.

Σε περιόδους **καθόδου** **η ανεργία αυξάνεται** ενώ όλα τα άλλα μακροοικονομικά μεγέθη μειώνονται.

Εξομάλυνση και Πρόβλεψη των Οικονομικών Διακυμάνσεων

α) Μέτρα επεκτατικής πολιτικής

Το κράτος σε περιόδους **κρίσης** και **ανεργίας**, για να τονώσει την οικονομική δραστηριότητα και να αυξήσει τη ζήτηση και επομένως την παραγωγή και την απασχόληση, εφαρμόζει μέτρα που έχουν στόχο την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος και της προσφοράς χρήματος, εφαρμόζει δηλαδή, **επεκτατική νομισματική** και δημοσιονομική πολιτική.

Νομισματική πολιτική: το κράτος μειώνει τα επιτόκια χρηματοδότησης ή καταθέσεων των εμπορικών τραπεζών, για να ενισχυθεί η ζήτηση και η δανειοδότηση, έτσι ώστε να αυξηθούν οι επενδύσεις, η παραγωγή και η απασχόληση.

Δημοσιονομική πολιτική: το κράτος μειώνει τη φορολογία ή αυξάνει τις δημόσιες δαπάνες (εκτελεί αναπτυξιακά έργα), για να ενισχυθεί η κατανάλωση και να ενθαρρυνθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις με σκοπό να αυξηθεί η παραγωγή και η απασχόληση.

Εξομάλυνση και Πρόβλεψη των Οικονομικών Διακυμάνσεων

α) Μέτρα περιοριστικής πολιτικής

Σε περιόδους **άνθησης** και **πληθωρισμού** το κράτος για να συγκρατήσει τη συνολική ζήτηση και να μειώσει την τάση αύξησης των τιμών, εφαρμόζει μέτρα που έχουν στόχο τη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος και της προσφοράς χρήματος, εφαρμόζει δηλαδή, **περιοριστική** νομισματική και δημοσιονομική πολιτική, ασκεί δηλαδή **πολιτική λιτότητας**.

Νομισματική πολιτική: το κράτος αυξάνει τα επιτόκια χρηματοδότησης ή καταθέσεων των εμπορικών τραπεζών, για να περιορίσει τα δάνεια, την κατανάλωση και τις επενδύσεις, με στόχο να συγκρατήσει την αύξηση στις τιμές.

Δημοσιονομική πολιτική: το κράτος αυξάνει τους φόρους και περιορίζει τις δημόσιες δαπάνες, για να αποθαρρύνει την κατανάλωση και τις ιδιωτικές επενδύσεις, έτσι ώστε να αναχαιτίσει την αύξηση των τιμών.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟ

Ασκ. 28 – 37, σελ. 210 -211

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 1

Άσκ. 11 - 17

ΤΕΛΟΣ

